

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. spalio 11 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Godos Ambrasaitės-Balynienės (pranešėja), Donato Šerno ir Dalios Vasarienės (kolegijos pirmininkė),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal atsakovės akcinės draudimo bendrovės „Gjensidige“ kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2023 m. vasario 28 d. sprendimo peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūros ieškinį atsakovei akcinei draudimo bendrovei „Gjensidige“ dėl draudimo išmokos priteisimo, tretieji asmenys, nepareiškiantys savarankiškų reikalavimų, uždaroji akcinė bendrovė „EKO-L“, uždaroji akcinė bendrovė „Kvėdarsta“, akcinė bendrovė „Swedbank“, uždaroji akcinė draudimo bendrovė „Socialinės garantijos“.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių draudiko pareigos sumokėti naudos gavėjui draudimo išmoką pagal avansinio mokėjimo laidavimo draudimo raštą atsiradimo sąlygas, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūra (toliau – ir Agentūra) prašė priteisti iš atsakovės 652 146,41 Eur draudimo išmoką ir 6 proc. metines palūkanas nuo priteistos sumos, skaičiuojamas nuo bylos iškėlimo teisme iki teismo sprendimo įvykdymo.
3. Ieškovė nurodė, kad 2008 m. gegužės 13 d. galutinė paramos gavėja Elektrėnų savivaldybės administracija, UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“ (šiuo metu išregistruota iš Juridinių asmenų registro), veikusi jungtinės veiklos sutarties, sudarytos su trečiaisiais asmenimis UAB „EKOL“ ir UAB „Kvėdarsta“, pagrindu kaip pagrindinė partnerė, ir ieškovė, kaip įgyvendinančioji institucija, sudarė rangos sutartį: ja jungtinės veiklos partnerės įsipareigojo atlikti Elektrėnų ir Vievio nuotekų valyklos rekonstrukciją. Vadovaudamasi rangos sutarties nuostatomis, UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“ 2008 m. gegužės 19 d. pateikė ieškovei atsakovės išduotą išankstinio apmokėjimo laidavimo raštą, kuriuo atsakovė įsipareigojo, rangovei neįvykdžius savo įsipareigojimų arba juos įvykdžius netinkamai ir ieškovei pareikalavus, sumokėti trečiųjų asmenų pagal rangos sutartį mokėtinas sumas, neviršijančias 6 758 859 Lt. Rangovei pateikus laidavimo draudimo raštą, ieškovė 2008 m. birželio 18 d. pervadė UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“ 5 727 846,77 Lt išankstinį mokėjimą. Nors pagal rangos sutartį darbų pabaiga buvo nustatyta 2009 m. gruodžio 31 d., iki 2009 m. spalio mėn. UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“ ieškovei nepateikė nė vienos tarpinio mokėjimo sąskaitos ir nevykdė jokių darbų, o ieškovės sumokėtą išankstinį mokėjimą panaudojo ne pagal paskirtį.
4. Atsižvelgdama į tai, kad UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“ netinkamai vykdė rangos sutartį, ieškovė pareikalavo 652 146,41 Eur (2 251 731,12 Lt) draudimo išmokos. Šią sumą ieškovė apskaičiavo iš avanso sumos atėmusi pagal rangos sutartį panaudotas sumas (1 223 161,65 Lt) ir sumą, kurią garantinio rašto pagrindu išmokėjo AB „Swedbank“ (2 252 954 Lt). Ieškovės vertinimu, tai, kad rangos sutartį vėliau įvykdė kitos jungtinės veiklos sutarties partnerės (tretieji asmenys) ir projektas buvo sėkmingai užbaigtas, nepaneigia atsakovės pareigos įvykdyti pareigą užtikrinti avansinio mokėjimo panaudojimą pagal rangos sutartyje nustatytą paskirtį. Pagrindo atsisakyti vykdyti prievolę nesudaro ir 2008 m. gegužės 19 d. sutartinių prievolių laidavimo draudimo taisyklių Nr. 036, patvirtintų 2007 m. vasario 14 d. valdybos nutarimu Nr. 4, (toliau – Taisyklės) 13.5 papunktis, pagal kurį nedraudžiamaisiais įvykiais yra laikomi visi Taisyklių 12 skyriuje išvardyti draudžiamieji įvykiai, jeigu juos nusikalstamais veiksmais ar tyčia sąlygojo ar sukėlė draudėjas ir (ar) su juo susiję asmenys. Ieškovei pateiktame laidavimo rašte nebuvo išvardyti nedraudžiamieji įvykiai, ji nebuvo supažindinta su jų sąrašu, o iš pirkimo dokumentų, su kuriais buvo supažindinta atsakovė, reikalavimų buvo aišku, kad ieškovė tikėjosi besąlyginio ir neatšaukiamo avanso grąžinimo užtikrinimo. Avansinio mokėjimo panaudojimas ne pagal paskirtį iš esmės visada galimas tik esant draudėjo ar su juo susijusių asmenų sąmoningiems veiksmais, todėl ši taisyklė prieštarauja išankstinio avansinio mokėjimo laidavimo draudimo sutarties esmei.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

5. Vilniaus apygardos teismas 2022 m. rugsėjo 22 d. sprendimu ieškinį atmetė.
6. Teismas nustatė, kad 2008 m. gegužės 13 d. galutinė paramos gavėja Elektrėnų savivaldybės administracija ir UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“, UAB „EKO-L“, UAB „Kvėdarsta“, veikiančios pagal 2007 m. spalio 22 d. jungtinės veiklos sutartį, bei ieškovė, kaip įgyvendinančioji institucija, sudarė rangos sutartį Nr. 03S-167 „Elektrėnų – Vievio nuotekų valyklos rekonstrukcija“, kuria UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“ kartu su kibomis jungtinės veiklos sutarties partnerėmis – trečiaisiais asmenimis UAB „EKO-L“ ir UAB „Kvėdarsta“ – įsipareigojo užsakovei už rangos sutarties kainą, kurią ieškovė sumokės vadovaujanti partnere buvusiai UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“, tinkamai atlikti ir laiku užbaigti darbus pagal šią rangos sutartį ir per nustatytą laikotarpį ištaisyti visus defektus. Remdamasi rangos sutarties Konkrečiųjų sąlygų 14.2 papunkčiu, UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“ 2008 m. gegužės 19 d. pateikė ieškovei atsakovės išduotą įšankstinio apmokėjimo laidavimo raštą Nr. 1010567, kuriuo atsakovė įsipareigojo, draudėjai neįvykdžius savo įsipareigojimų arba juos įvykdžius netinkamai, gavusi Agentūros vadovo raštišką reikalavimą registruotu laišku, sumokėti jame nurodytas trečiųjų asmenų pagal rangos sutartį priklausančias mokėti sumas, neviršijančias bendros 6 758 859 Lt draudimo sumos. Laidavimo raštu atsakovė įsipareigojo atsakyti už tiesioginių nuostolių atlyginimą kaip ir draudėja. Atsakovės išduotas laidavimo raštas galiojo iki 2009 m. lapkričio 23 d. Vadovaujantis laidavimo raštu ir draudimo liudijimo priedu, draudėja yra UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“, UAB „Kvėdarsta“ ir UAB „EKO-L“, veikiančios pagal 2007 m. spalio 22 d. jungtinės veiklos sutartį. Naudos gavėja – ieškovė.
7. Teismas taip pat nustatė, kad 2008 m. birželio 18 d. Agentūra pervedė į trečiojo asmens UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“ sąskaitą 30 proc. įšankstinį mokėjimą, lygų 5 727 846,77 Lt, kuris turėjo būti įskaitomas į ieškovės pagal rangos sutartį vykdomus mokėjimus rangos sutartyje nustatyta tvarka, t. y., pagal Bendrųjų sąlygų 14.3 papunktį, pasibaigus mokėjimų grafike nurodytam laikotarpiui, trečiųjų asmenų vadovaujanti partnerė UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“ turėdavo pateikti Agentūrai tinkamai parengtą ir pasirašytą atliktų darbų ataskaitą bei Agentūros nustatytos formos prašymą dėl apmokėjimo, taip pat šiuos dokumentus pateikti inžinieriui UAB „Grontmij Carl Bro“ ir užsakovei Elektrėnų savivaldybės administracijai patikrinti ir patvirtinti. Pagal rangos sutartį darbų pabaiga buvo nustatyta 2009 m. gruodžio 31 d., tačiau UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“ 2009 m. spalio mėn. Agentūrai tinkamai nebuvo pateikusi nė vienos tarpinio mokėjimo sąskaitos faktūros, todėl Agentūra 2009 m. rugsėjo 1 d. atliko rangos sutarties neeilinę patikrą vietoje ir įsitikino, kad darbai nevykdomi. Ieškovė 2009 m. spalio 9 d. laidavimo rašte nustatytais terminais bei tvarka kreipėsi į atsakovę raštu Nr. 4897, reikalaudama išmokėti 5 727 846,77 Lt draudimo išmoką. Atsakovė reikalaujamos sumos neišmokėjo ir nurodė, kad Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos dėl ginčo lėšų panaudojimo pradėjo ikiteisminį tyrimą, o ikiteisminio tyrimo metu nustatytos aplinkybės turės įtakos sprendimui dėl įvykio pripažinimo draudžiamuoju (nedraudžiamuoju) bei draudimo išmokos mokėjimo (nemokėjimo).
8. Teismas nurodė, kad tarp šalių nėra ginčo, be to, ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. sausio 12 d. nutartimi baudžiamojoje byloje Nr. 2K-89-303/2022 nustatyta, kad (duomenys neskelbtini) buvo kaltinamas tuo, jog jis, kaip faktinis UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“ vadovas, iššvaistė UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“, UAB „EKO-L“ bei UAB „Kvėdarsta“ patikėtą didelės vertės svetimą – Europos Sąjungos Sanglaudos fondo ir Lietuvos Respublikos biudžeto – turtą, kuris buvo teisėtai valdomas UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“. Tačiau, iš jungtinės veiklos sutarties pašalinus UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“, visą likusią įsipareigojimų pagal šią ir rangos sutartį dalį įvykdė kitos dvi partnerės – UAB „EKO-L“ ir UAB „Kvėdarsta“. Galutinėje projekto įgyvendinimo ataskaitoje nurodoma, kad projektas sėkmingai užbaigtas 2010 m. gruodžio 30 d., išdavus statybos užbaigimo aktą Nr. SUA-629.
9. Teismas sutiko su atsakovės pozicija, kad nagrinėjamu atveju ieškovė nepatyrė žalos, todėl atsakovei nekilo pareiga sumokėti jai draudimo išmoką. Laidavimo draudimo rašte nustatyta, kad, draudėjai neįvykdžius prievolės, draudikė, neviršydamą 6 758 859 Lt sumos, atsakys už tiesioginių nuostolių atlyginimą. Įšankstinis mokėjimas, pagal rangos sutartį pervestas į UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“ banko sąskaitą, dalinės nuosavybės teise priklausė visoms jungtinės veiklos partnerėms. Pašalinus UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“ iš jungtinės veiklos sutarties, likusius įsipareigojimus pagal rangos sutartį įvykdė kitos partnerės, todėl visos aplinkybės, galėjusios sukelti nuostolių valstybės ir (ar) Europos Bendrijų biudžetui dėl UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“ netinkamo sutarties vykdymo, yra pašalintos, kadangi statybos darbai yra užbaigti ir statybos objektas yra perduotas eksploatuoti.
10. Įvertinęs Lietuvos Respublikos draudimo įstatymo 76 straipsnio 4 dalies ir 79 straipsnio nuostatas, teismas nurodė, kad draudimo išmoka pagal laidavimo draudimo sutartį gali būti mokama tik tuo atveju, jei naudos gavėjas pagal laidavimo draudimo sutartį patyrė žalos. Teismo vertinimu, ieškovė pareiškė ieškinį neturėdama savarankiško materialinio teisinio suinteresuotumo, kadangi ji nepatyrė žalos; kaip ji pati nurodė, ji reikalauja sumokėti draudimo išmoką trečiųjų asmenų UAB „EKO-L“ ir UAB „Kvėdarsta“ prašymu ir interesais. Tačiau kasacinio teismo nutartyje, priimtoje išnagrinėjus baudžiamąją bylą dėl avansinio mokėjimo panaudojimo, konstatuota, kad įšankstinis mokėjimas, pervestas į UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“ asmeninę sąskaitą, dalinės nuosavybės teise priklausė visoms jungtinės veiklos partnerėms. Tai reiškia, kad jos gali reikšti pretenzijas dėl netinkamo lėšų panaudojimo tik viena kitai.
11. Teismas nesutiko su ieškovės argumentais, jog baudžiamojoje byloje išteisinus su UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“ susijusius asmenis, nėra pagrindo teigti, kad avansas buvo panaudotas atliekant nusikalstamus veiksmus ir kad dėl to įvykis nepriskirtinas prie nedraudžiamųjų. Teismo vertinimu, esant nustatyta, kad avanso dalis buvo panaudota ne rangos sutarčiai vykdyti, o pervesta susijusiai įmonei „Pajūrio investicijų valdymo centras“ ir UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“ gautai paskolai grąžinti darytina išvada, jog draudėja avansą tyčia panaudojo ne pagal paskirtį, todėl įvykis nėra draudžiamasis. Ieškovės argumentus, kad avanso panaudojimas ne pagal paskirtį iš esmės visada įmanomas tik esant draudėjo ir (ar) su juo susijusių asmenų sąmoningiems veiksnumams, todėl atsakovė, išduodama laidavimo raštą, privalėjo atsižvelgti į šių veiksmų riziką, o ne priskirti tokius atvejus nedraudžiamųjų įvykių sąrašui ir taip nesąžiningai siekti sumažinti draudimo riziką iki jos išnykimo, teismas vertino kritiškai, kadangi, kaip teismas vertino, gautos lėšos galėjo būti panaudotos ne pagal paskirtį ir netyčiais veiksmais.
12. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal ieškovės apeliacinį skundą, 2023 m. vasario 28 d. sprendimu panaikino Vilniaus apygardos teismo 2022 m. rugsėjo 22 d. sprendimą ir priėmė naują sprendimą – ieškinį patenkinio ir priteisė ieškovei iš atsakovės 652 146,41 Eur draudimo išmoką bei 6 proc. metines procesines palūkanas nuo priteistos sumos, skaičiuojamas nuo bylos iškėlimo teisme iki teismo sprendimo įvykdymo.
13. Teisėjų kolegija nesutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, kad ieškovė neturi materialinio teisinio suinteresuotumo reikšti reikalavimą dėl draudimo išmokos priteisimo, ir nurodė, kad pagal rangos sutarties Konkrečiųjų sąlygų 14.2 papunktį bei laidavimo draudimo raštą būtent ieškovė yra naudos gavėja, turinti teisę gauti laidavimo draudimo išmoką. Nors pirmosios instancijos teismas nurodė, kad ieškovė reikalauja sumokėti draudimo išmoką trečiųjų asmenų prašymu, ieškovė kreipėsi į teismą, prašydama priteisti šią išmoką būtent jai. Tai, kad projektas buvo sėkmingai užbaigtas, savaime nereiškia, kad ieškovė neturi teisinio suinteresuotumo reikšti reikalavimą dėl draudimo išmokos priteisimo, nes teisinis suinteresuotumas, kaip būtina procesinė prielaida reikalavimui teisme pareikšti, negali būti tapatinamas su teise į reikalavimo patenkinimą. Be to, ieškovė į teismą kreipėsi dar 2010 m. rugpjūčio 2 d., o galutinėje projekto įgyvendinimo ataskaitoje nurodyta, kad projektas užbaigtas 2010 m. gruodžio 30 d.
14. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad avansinio apmokėjimo laidavimo rašto pateikimas buvo esminė avanso išmokėjimo sąlyga. Rangos sutarties

šalių siekis susieti avanso išmokėjimą su avansinio apmokėjimo laidavimo draudimo rašto pateikimu atsakovei, kaip profesionaliam verslo subjektui, turinčiam galimybę įvertinti rangos sutarties turinį, neabejotinai leido (turėjo leisti) suprasti, kad ieškovės tikslas yra suvaldyti avanso, jei jis būtų panaudotas ne rangos sutarčiai vykdyti, negrąžinimo riziką. Išdavusi laidavimo draudimo raštą atsakovė iš esmės įsipareigojo ieškovei kompensuoti išmokėtą avansą tuo atveju, jeigu jis būtų panaudotas ne pagal rangos sutartį ir nebūtų grąžintas ieškovei. 2009 m. spalio 9 d. atsirado faktinė aplinkybė, suteikianti ieškovei teisę reikalauti draudimo išmokos, t. y. rangovė ne pagal rangos sutartį panaudojo jai suteiktą avansą ir jo negrąžino ieškovei. Vadinas, įvyko draudžiamasis įvykis.

15. Teisėjų kolegija vertino kaip nepagrįstą pirmosios instancijos teismo išvadą, kad atsakovė neprivalo išmokėti ieškovei draudimo išmokos, kadangi ieškovė nepatyrė žalos. Kolegijos vertinimu, teismas padarė šią išvadą, nes tinkamai nenustatė laidavimo draudimo sutarties tikslą – ieškovė, reikalaujama iš rangovės pateikti laidavimo draudimo raštą, siekė apdrausti ne pagal rangos sutartyje nurodytą paskirtį panaudoto avanso negrąžinimo riziką, o ne avanso panaudojimo ne rangos sutarčiai vykdyti riziką apskritai. Pirmosios instancijos teismas nepagrįstai vertino, kad vėlesnis kitų jungtinės veiklos partnerių rangos sutarties įvykdymas pašalina draudikės atsakomybę. Byloje nustatyta, kad draudžiamasis įvykis įvyko dar neįvykdžius rangos sutarties, o vėlesnis jos įvykdymas nepaneigia draudžiamojo įvykio atsiradimo fakto. UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“ iš esmės pažeidė rangos sutartyje nustatytus darbų vykdymo terminus, visiškai nevykdė darbų, todėl ieškovė pareikalavo grąžinti ne pagal paskirtį panaudotą avansą. Ieškovės patirtų nuostolių dydį įrodo jos, kaip naudos gavėjos, pateiktas reikalavimas, grindžiamas pagal rangos sutartį atsiradusia rangovės prievole grąžinti ne pagal paskirtį panaudotą avansą. Būtent šios rangovės prievolės įvykdymą apdraudė atsakovė, sudarydama laidavimo draudimo sutartį ir išduodama laidavimo draudimo raštą. Rangovei negrąžinus lėšų, ieškovei buvo padaryta negrąžintos sumos dydžio žala.
16. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad laidavimo draudimo sutartį sudarė atsakovė ir UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“; ieškovė yra ne draudimo sutarties šalis, o naudos gavėja. Ieškovei skirname laidavimo draudimo rašte atsakovė neapibrėžė nedraudžiamųjų įvykių. Nustačiusi, kad įvyko draudžiamasis įvykis, ir įvertinusi laidavimo draudimo sutarties sudarymo tikslą, teisėjų kolegija nusprendė, kad ieškovė negali būti saistoma sutarties sąlygos dėl draudėjos kaltės formos, juo labiau kad avansinio mokėjimo panaudojimas ne pagal paskirtį iš esmės įmanomas tik esant draudėjos ir (arba) su draudėja susijusių asmenų sąmoningiems veiksams. Teisėjų kolegija nurodė, kad Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 6.76 straipsnio 1 dalyje ir 6.81 straipsnio 1 dalyje nėra nustatyta laiduotojo atsakomybės išimčių už užtikrintos prievolės neįvykdymą dėl skolininko tyčios, todėl ir laidavimo draudimo, kaip iš esmės kvalifikuotos laidavimo rūšies, negalima aiškinti kitaip ir jį suprasti tik kaip laidavimą su tam tikromis išimtimis. Kolegija taip pat pažymėjo, kad baudžiamojoje byloje su UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“ susiję asmenys buvo išteisinti, todėl neegzistuoja draudėjos ir (ar) su ja susijusių asmenų nusikalstami veiksmai ar tyčia.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimų į jį teisiniai argumentai

17. Kasaciniu skundu atsakovė prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. vasario 28 d. sprendimą ir palikti galioti Vilniaus apygardos teismo 2022 m. rugsėjo 22 d. sprendimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
 - 17.1. Apeliacinės instancijos teismas netinkamai taikė ir aiškino laidavimo draudimą reglamentuojančias teisės normas (CK 6.987 straipsnį, Draudimo įstatymo 7 straipsnio 3 dalies 15 punktą, 76 straipsnio 4 dalį, 79 straipsnį) ir nukrypo nuo kasacinio teismo formuojamos praktikos. Pagal įstatymą, laidavimo draudimo sutartys – tai nuostolių draudimo sutartys, todėl, siekiant priteisti draudimo išmoką, turi būti nustatyta žala. Kasacinio teismo praktikoje taip pat yra išaiškinta, kad draudimo išmoka pagal laidavimo draudimo sutartį priteisiama tik įrodžius ir nustačius naudos gavėjo realiai patirtus nuostolius. Šias nuostatus atitiko draudimo dokumentų sąlygos: laidavimo draudimo rašte buvo nustatyta, kad tuo atveju, jeigu draudėja neįvykdys prievolės, draudikė, neviršydamą nurodytos sumos, atsakys už tiesioginių nuostolių atlyginimą kaip ir draudėja, o Taisyklių 12.3 papunktyje nustatyta, kad draudžiamasis įvykis yra tada, kai yra nustatoma ir įrodoma draudėjos civilinė atsakomybė. Taigi, draudimo išmoka turėjo būti mokama tik tada, jei naudos gavėja įrodo, kad dėl ne pagal paskirtį panaudoto ir negrąžinto avanso faktiškai buvo patirti nuostoliai, teisiškai reikšmingu priežastiniu ryšiu susiję su avanso negrąžinimu. Byloje esantys įrodymai patvirtina, kad ieškovė nepatyrė jokios žalos. Pagalrangos sutartį turėti įvykdyti darbai yra sėkmingai užbaigti ir perduoti ieškovei. Ieškovė inicijavo bylą neturėdama savarankiško materialinio teisinio suinteresuotumo; ji reikalauja sumokėti draudimo išmoką trečiųjų asmenų UAB „EKO-L“ ir UAB „Kvėdarsta“ prašymu.
 - 17.2. Apeliacinės instancijos teismas netinkamai taikė ir aiškino teisės normas, atleidžiančias draudiką nuo pareigos mokėti draudimo išmoką (CK 6.1014 straipsnio 1 dalis), ir nedraudžiamojo įvykio sąvoką, nukrypo nuo kasacinio teismo formuojamos praktikos. Įstatyme yra nustatyta imperatyvi taisyklė, kad, įvykus draudžiamajam įvykiui dėl draudėjo ar naudos gavėjo tyčios, draudikas yra atleidžiamas nuo draudimo išmokos mokėjimo ir šalys savo susitarimu negali pakeisti, apriboti ar panaikinti šios normos galiojimo. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad draudimo sutartis, taip pat ir laidavimo draudimo sutartis, yra rizikos sutartis, todėl draudimo išmokos mokėjimas tais atvejais, kai draudžiamasis įvykis kyla dėl draudėjo ar naudos gavėjo tyčios, prieštarauja draudimo sutarties esmei; tokiais atvejais draudikas yra atleidžiamas nuo pareigos mokėti draudimo išmoką. Šios nuostatos atspindi ir Taisyklėse. Kasacinis teismas, 2022 m. sausio 12 d. nutartimi išnagrinėjęs baudžiamąją bylą, nustatė, kad avansas ne pagal paskirtį panaudotas būtent dėl nusikalstamų ir (ar) tyčinių veiksmų. Todėl net jei ieškovė faktiškai būtų patyrusi žalos dėl ne pagal paskirtį panaudoto avanso, atsakovė yra atleistina nuo prievolės sumokėti draudimo išmoką. Teismas nepagrįstai nurodė, kad avansinio mokėjimo panaudojimas ne pagal paskirtį iš esmės įmanomas tik esant draudėjos ir (ar) su ja susijusių asmenų sąmoningiems veiksams, nes avansas ne pagal paskirtį gali būti panaudojamas ir netyčia. Priešingai nei vertino apeliacinės instancijos teismas, nustačius nusikalstamus ir tyčinius draudėjos veiksmus, tai sudaro savarankišką įstatyme įtvirtintą pagrindą netenkinti ieškovės reikalavimų.
 - 17.3. Teismas draudimo sutartį klaidingai aiškino pagal laidavimo taisykles. Teismas nepagrįstai rėmėsi CK 6.76 straipsnio 1 dalimi ir 6.81 straipsnio 1 dalimi ir netaikė Draudimo įstatymo ir draudimo sutarties reglamentuojančių CK nuostatų todėl pažeidė Draudimo įstatymo 1 straipsnio 2 dalį, 7 straipsnio 3 dalies 15 punktą, CK 6.76 ir 6.81 straipsnius. Teismas nukrypo nuo kasacinio teismo formuojamos praktikos, kad laidavimo draudimo teisiniai santykiai yra suprantami kaip draudimo, o ne kaip laidavimo teisiniai santykiai, atsirandantys draudimo, ne laidavimo sutarties pagrindu. Nurodęs, kad ieškovė, reikalaujama iš rangovės pateikti laidavimo draudimo raštą, siekė apdrausti ne pagal rangos sutartyje nurodytą paskirtį panaudoto avanso negrąžinimo riziką, o ne rangos sutarties neįvykdymo riziką, teismas neatsižvelgė į tai, kad laidavimo draudimas suteikiamas tik laidavimo draudimo rašte nurodytam tikslui ir tik jame nurodytomis sąlygomis. Atsakovei negali būti keliamą pareiga suprasti, kokius tikslus dėl draudimo sutarties turėjo ieškovė, juo labiau kad teismo nustatyti tariami tikslai prieštarauja draudimo sutarties esmei. Atsakovė išdavė paprastą sąlyginį laidavimo raštą, o ne laidavimo raštą pagal pirmą pareikalavimą, todėl tam, kad būtų sumokėta draudimo išmoka, reikalinga nustatyti jos sumokėjimo sąlygas, t. y. draudėjo civilinę atsakomybę už naudos gavėjos nuostolius, kuriems užtikrinti yra išduotas laidavimo raštas. Teismas kaip draudėją vertino tik UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“, nors draudėja buvo visos jungtinės veiklos partnerės. Atsakovė

neprisimė įsipareigojimų tretiesiems asmenims UAB „EKO-L“ ir UAB „Kvėdarsta“, todėl net jei avanso panaudojimas ne pagal paskirtį sukėlė joms žalos, tai nesukeltų atsakovei pareigos mokėti draudimo išmoką.

- 17.4. Apeliacinės instancijos teismas netinkamai aiškino ir taikė CK 6.37 straipsnio 2 dalį ir 6.210 straipsnį bei nepagrįstai priteisė iš ieškovės procesines palūkanas. Pradiniame 2010 m. liepos 30 d. pateiktame ieškinyje ieškovė nebuvo pareikšusi reikalavimo priteisti procesines palūkanas. Šis reikalavimas suformuluotas tik 2022 m. balandžio 6 d. pateiktame patikslintame ieškinyje. Procesinės palūkanos, apskaičiuotos nuo 2010 m. rugpjūčio 12 d. iki apeliacinės instancijos teismo sprendimo priėmimo, sudaro net 491 307,45 Eur, t. y. daugiau nei 75 proc. priteistos draudimo išmokos. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad, pareiškus savarankišką ieškinį dėl procesinių palūkanų priteisimo, jos gali būti skaičiuojamos tik nuo šios bylos iškėlimo, o ne nuo tada, kai buvo iškelta byla dėl pagrindinio reikalavimo. Nors kasacinio teismo praktikoje nėra pareikšimo išaiškinimo dėl procesinių palūkanų priteisimo už laikotarpį iki tokio reikalavimo pareikšimo toje pačioje byloje, kurioje pareikštas pagrindinis reikalavimas, vadovaujantis minėtu išaiškinimu darytina išvada, kad tokiu atveju procesinės palūkanos taip pat negali būti priteisiamos už laikotarpį iki reikalavimo jas priteisti pareikšimo. Be to, ieškovė yra valstybės biudžetinė įstaiga, todėl teismas nepagrįstai priteisė iš atsakovės 6 proc. dydžio procesines palūkanas, priteistinas, kai abi šalys yra verslininkės ar privatus juridiniai asmenys.
- 17.5. Teismas neišsprendė atsakovės prašymo taikyti ieškinio senaties terminą reikalavimui priteisti procesines palūkanas, todėl pažeidė Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) 265 straipsnio 2 dalį, 320 straipsnio 2 dalį, 327 straipsnio 1 dalies 1 punktą ir 329 straipsnio 2 dalies 7 punktą. Tai sudaro absoliutų teismo sprendimo negaliojimo pagrindą. Apie tariamą savo teisių pažeidimą ieškovė žinojo dar 2010 m. liepos 30 d., kai pareiškė pradinį ieškinį, tačiau reikalavimą dėl procesinių palūkanų priteisimo ji pareiškė tik 2022 m. balandžio 6 d., akivaizdžiai praleidusi CK 1.125 straipsnio 10 dalyje nustatytą 5 metų senaties terminą, taikytiną reikalavimams dėl palūkanų išieškojimo.
18. Ieškovė atsiliepimu į kasacinį skundą prašo netenkinti kasacinio skundo ir palikti nepakeistą Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. vasario 28 d. sprendimą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
- 18.1. Atsakovė siekia sutapatinti dvi atskiras prievolių užtikrinimo priemones: rangos sutarties įvykdymo užtikrinimą ir išankstinio mokėjimo grąžinimo užtikrinimą. Atsakovė išankstinio mokėjimo laidavimo raštu apdraudė avanso negrąžinimo ieškovei riziką, o ne rangos sutarties įvykdymo riziką. Pagal laidavimo raštą, tam, kad kiltų draudžiamasis įvykis, buvo reikalingos dvi sąlygos – avanso panaudojimas ne rangos sutarčiai vykdyti ir ne rangos sutarčiai vykdyti panaudoto avanso negrąžinimas. Šiuo atveju egzistuoja abi nurodytos sąlygos, todėl atsakovė turėjo sumokėti ieškovei draudimo išmoką. Rangos sutarties nuostatoje, kurios pagrindu buvo išduotas laidavimo draudimo raštas, buvo aiškiai nurodyta, kad rangovės pateikiamas jos įsipareigojimų laidavimo draudimas yra siejamas su išankstinio mokėjimo gavimu, o įvykus draudžiamajam įvykiui ieškovei turi būti išmokama iš anksto aptarta konkreti išankstinio mokėjimo suma, jeigu ji (jos dalis) yra panaudojama ne rangos sutarčiai vykdyti. Šalys aiškiai susitarė, kad draudimo rizikos apimtis yra ieškovei negrąžintos ne rangos sutarčiai vykdyti panaudotos avanso lėšos. Rangos sutarties įvykdymą užtikrino kita rangos sutarties nuostata ir AB „Hansabankas“ (dabartinis pavadinimas AB „Swedbank“) 2008 m. gegužės 22 d. rangos sutarties atlikimo užtikrinimo garantija.
- 18.2. Tai, kad objektas buvo pastatytas, nereiškia, jog susiję asmenys įvykdė prievolę grąžinti ieškovei ne rangos sutarčiai vykdyti panaudotą avansą, todėl pareiga ji grąžinti tenka atsakovei, kuri laidavimo raštu apdraudė ne rangos sutarčiai vykdyti panaudoto avanso negrąžinimo riziką. Apeliacinės instancijos teismo išvada, kad atsakovei kilo pareiga išmokėti draudimo išmoką, yra pagrįsta, nes įvyko draudžiamasis įvykis.
- 18.3. Laidavimo rašto prasme teisinę reikšmę turi ne tai, ar lėšos buvo išleistos ne rangos sutarčiai vykdyti tyčia, o tai, ar ne rangos sutarčiai vykdyti išleistos lėšos tyčia nebuvo grąžintos. Tyčia turi būti nukreipta į tų veiksmų, su kuriais yra siejamas draudžiamojo įvykio atsiradimas, atlikimą, o šiuo atveju draudžiamasis įvykis yra siejamas su avanso negrąžinimu. Atsakovė neįrodė, kad rangovė tyčia negrąžino ieškovei ne rangos sutarčiai vykdyti panaudoto avanso, t. y. kad rangovė galėjo grąžinti avansą ir jo negrąžino. Lėšos negalėjo būti grąžintos ieškovei dėl UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“ bankroto procedūrų.
- 18.4. Pagal kasacinio teismo praktiką, laidavimo draudimas yra siejamas su prievolių įvykdymo užtikrinimu. Vertindamas tarp šalių susiklosčiusius laidavimo draudimo teisinius santykius, teismas teisingai vertino atsakovės išduotą laidavimo raštą kaip prievolės grąžinti avansą įvykdymo užtikrinimo priemonę, o nustatęs, kad prievolės grąžinti ieškovei avansą niekas neįvykdė, pagrįstai priteisė negrąžinto avanso dydžio draudimo išmoką iš atsakovės.
- 18.5. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad pagrindas priteisti procesines palūkanas yra skolininko atsakomybė už tai, kad jis prievolės neįvykdė geruoju, o jo kreditorius dėl to kreipėsi į teismą; procesinėms palūkanoms skaičiuoti ir priteisti būtinos dvi pagrindinės sąlygos: bylos iškėlimo teisme faktas ir kreditoriaus reikalavimas priteisti procesines palūkanas; nei teisė į procesinių palūkanų priteisimą, nei jų apskaičiavimo tvarka įstatymo leidėjo nėra siejamos su prašymo priteisti procesines palūkanas pateikimo momentu; teismo proceso metu tinkamai pareikšta kreditoriaus valia dėl procesinių palūkanų priteisimo suponuoja teismo pareigą priteisti procesines palūkanas nuo įstatyme nustatyto termino, t. y. nuo bylos iškėlimo teisme dienos. Teismas teisingai priteisė procesines palūkanas nuo bylos iškėlimo teisme, nes priešingu atveju jos neatliktų kompensuojamosios funkcijos ir nebūtų pasiektas tikslas skatinti skolininką kuo greičiau įvykdyti prievolę. Būtent atsakovė nuo 2010 metų dėsia išmokėti draudimo išmoką ir šio dėsimo pasekmės negali tekti ieškovei.
19. Tretieji asmenys UAB „EKO-L“ ir UAB „Kvėdarsta“ atsiliepimu į kasacinį skundą nesutiko su jame išdėstytais argumentais. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
- 19.1. Atsakovės argumentai yra priešaringi: viena vertus, ji teigia, kad laidavimo draudimas galioja tik kai nustatomos visos draudėjo civilinės atsakomybės sąlygos, kita vertus, nurodo, kad įvykis yra nedraudžiamasis, nes draudėjos veiksmai buvo tyčiniai, todėl draudikė turi būti atleista nuo draudimo išmokos mokėjimo. Atsakovės teiginiai, kad pagal laidavimo draudimo sutartį reikia nustatyti draudėjos civilinės atsakomybės sąlygas, iš esmės reiškia, kad jos kaltės forma draudžiamajam įvykiui nėra svarbi, nes laidavimo draudimas yra draudiko įsipareigojimas draudėjo kreditoriui atlyginti nuostolius dėl neįvykdytos draudėjo prievolės.
- 19.2. Sudarydama laidavimo draudimo sutartį atsakovė įsipareigojo sumokėti draudimo išmoką, jeigu draudėja neįvykdys prievolės panaudoti avansą pagal rangos sutartį. Ieškovė sumokėjo avansą UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“, ji buvo laidavimo draudimo sutarties šalimi, todėl jos prievolės grąžinti avansą neįvykdymas buvo laidavimo draudimo sutarties objektas ir yra pagrindas draudžiamajam įvykiui pagal laidavimo draudimo sutartį atsirasti. Atsakovė nedraudė kitų rangovių prievolės dėl netinkamo avanso panaudojimo neįvykdymo, nes avansas buvo išmokėtas tik UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“. Draudžiamasis įvykis įvyko 2009 m. spalio 9 d., kai ieškovė pareikalavo, kad būtų grąžinta netinkamai panaudota avanso dalis. Šis reikalavimas nebuvo įvykdytas, todėl atsakovei kilo pareiga išmokėti draudimo išmoką. Įvykus draudžiamajam įvykiui rangos sutartis dar nebuvo įvykdyta, tačiau laidavimo draudimu buvo draudžiama netinkamai panaudoto avanso negrąžinimo rizika, o ne rangos sutarties įvykdymo rizika. Ieškovės ir trečiųjų asmenų veiksmai joms siekiant įvykdyti rangos sutartį po to, kai UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“ netinkamai panaudojo avansą ir jo negrąžino, nepašalina šio asmens sutartinės atsakomybės, kuri yra pagrindas atsakovės įsipareigojimams pagal laidavimo raštą atsirasti.
- 19.3. Tai, kad ieškovė, net ir negavusi draudimo išmokos, pasiekė darbų rezultatą ir neišleido rangos darbams papildomų lėšų, nereiškia, jog ji nepatyrė nuostolių. Jeigu UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“ būtų įvykdžiusi savo prievolę dėl netinkamai panaudoto avanso, ieškovės išlaidos rangos darbams atlikti galėjo būti kitokios. Ieškovės nuostoliai yra ieškovės sumokėtos lėšos, kurios nebuvo panaudotos rangos darbams atlikti. Ieškovė draudė būtent šią riziką, todėl atsakovė nepagrįstai teigia, kad ieškovės

išlaidos avansui sumokėti, kai avanso dalis yra panaudota ne pagal sutartį, nėra ieškovės nuostoliai.

- 19.4. Rangos sutartyje nebuvo nustatyta, kad, avansą gavusiai rangovei netinkamai panaudojus avansą, jos kaltės forma turės įtakos pareigai jį grąžinti. Vadovaujantis CK nuostatomis dėl sutartinės atsakomybės, asmens, neįvykdžiusio ar netinkamai įvykdžiusio sutartinę prievolę, kaltės forma taip pat nėra reikšminga sprendžiant dėl prievolės neįvykdymo ir tokio neįvykdymo pasekmių. Atsakovė nurodė laiduojanti dėl įsipareigojimų pagal rangos sutarties sąlygas. Viešojo pirkimo dokumentuose buvo pateiktos aiškios išankstinio mokėjimo grąžinimo užtikrinimo formos, todėl atsakovė žinojo prievolių įvykdymo užtikrinimo sąlygas. Nors atsakovė teigia, kad avanso panaudojimas ne pagal paskirtį, kai yra draudėjo tyčia ar nusikalstami veiksmai, yra nedraudžiamasis įvykis, baudžiamajame procese nėra konstatuota draudėjo tyčia ar nusikalstami veiksmai.
- 19.5. Reikalavimas mokėti procesines palūkanas – išvestinė prievolė, kurios vykdymo pareiga atsiranda tik tada, kai skolininkas neįvykdo arba netinkamai įvykdo pagrindinę prievolę. Išvestinė prievolė yra priklausoma nuo pagrindinės prievolės. Ieškinys dėl pagrindinės prievolės pareikštas nepraleidus ieškinio senaties termino. Pagal CK 1.130 straipsnį ieškinio pareiškimas nutraukia ieškinio senaties terminą. Atsižvelgiant į pagrindinės ir išvestinės prievolės ryšį, nutūkus ieškinio senaties terminui reikalavimui dėl pagrindinės prievolės įvykdymo pareikšti, nutūksta ir senaties terminas reikalavimui dėl išvestinės prievolės.
- 19.6. Atsakovės nurodyta kasacinio teismo praktika dėl termino reikalavimui priteisti procesines palūkanas pareikšti nėra aktuali, nes ji suformuota byloje, kurios faktinės aplinkybės buvo kitokios. Būtent atsakovės prašymu procesas pagal ieškovės reikalavimą buvo sustabdytas, todėl atsakovė privalo prisiimti tokio veiksmo pasekmes. Atsakovė nepagrįstai teigia, kad egzistuoja absoliutus teismo sprendimo negaliojimo pagrindas, nes jos reikalavimas taikyti ieškinio senaties terminą nėra materialinis teisinis reikalavimas ir jam netaikytinos CPK 265 straipsnio 2 dalies nuostatos. Tai, kad teismas išsprendė ieškovės reikalavimą dėl procesinių palūkanų priteisimo iš atsakovės, reiškia, jog jis įvertino atsakovės poziciją dėl ieškinio senaties termino taikymo ir manė, kad ji nėra pagrįsta.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl draudiko pareigos sumokėti draudimo išmoką pagal avansinio apmokėjimo laidavimo draudimo raštą paaiškėjus, kad panaudojus avansą ne pagal paskirtį naudos gavėjui nebuvo padaryta žala

20. Draudimo sutarties samprata yra apibrėžta CK 6.987 straipsnyje. Šioje teisės normoje nurodyta, kad draudimo sutartis – tai sutartis, kuria viena šalis (draudikas) įsipareigoja už sutartvie nustatytą draudimo imoką (premiją) sumokėti kitai šaliai (draudėiui) arba trečiajam asmeniui, kurio naudai sudaryta sutartis, istatyme ar draudimo sutartyje nustatyta draudimo išmoka, apskaičiuota istatyme ar draudimo sutartyje nustatyta tvarka, jeigu įvyksta istatyme ar draudimo sutartyje nustatytas draudžiamasis įvykis. Specialiame draudimo teisinius santykius reglamentuojančiame istatyme – Draudimo istatyme – yra detalizuota, kad draudimo veikla – tai ūkinė veikla, kuria draudimo sutarties pagrindu už draudimo imoką prisiimama kito asmens nuostolių rizika ar kitaip siekiama apsaugoti šio asmens turtinius interesus įvykus draudžiamiesiems įvykiams, asmens turtinių interesų apsaugai panaudojant draudiko techninius atidėjinius dengiantį turtą ir kitą turtą (Draudimo įstatymo 2 straipsnio 31 punktą). Taigi, tiesioginė draudimo funkcija yra perimti (paskirstyti) nuostolių atsiradimo riziką suteikiant turtinių interesų apsaugą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-188-381/223, 21 punktą).
21. Laidavimo draudimas – tai viena iš draudimo grupių, priskirtinų ne gyvybės draudimo šakai (Draudimo įstatymo 7 straipsnio 3 dalies 17 punktą). Nors nei CK nuostatose, reglamentuojančiose draudimo teisinius santykius, nei pirmiau minėtame specialiaame šiuos santykius reglamentuojančiame Draudimo įstatyme nėra apibrėžta laidavimo draudimo sutarties sąvoka, šios įprastinėje komercinėje praktikoje tam tikrose verslo srityse plačiai naudojamos draudimo sutarties rūšies samprata yra atskleista kasacinio teismo praktikoje. Atsižvelgdamas į anksčiau galiojusiam Gyvybės draudimo šakos ir ne gyvybės draudimo šakos draudimo grupių aprašyme, patvirtintame Draudimo priežiūros komisijos 2004 m. kovo 23 d. nutarimu Nr. N-33, pateiktą laidavimo draudimo aprašymą ir į CK 6.987 straipsnyje nustatytą bendrą draudimo sutarties sampratą, kasacinis teismas išaiškino, kad laidavimo draudimo sutartis turėtų būti suprantama kaip sutartis, pagal kurią draudikas už draudimo sutartyje nustatytą draudimo imoką (premiją) įsipareigoja naudos gavėjui (draudėjo kreditoriui pagal draudimu užtikrintą prievolę) sumokėti įstatyme ar draudimo sutartyje nustatyto dydžio draudimo išmoką, apskaičiuotą įstatymuose ar draudimo sutartyje nustatyta tvarka, jeigu draudėjas savo kreditoriui neįvykdo visos ar dalies prievolės ir dėl to kreditorius patiria nuostolių (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-320/2008). Pagal kasacinio teismo praktiką laidavimo draudimo teisiniai santykiai suprantami kaip draudimo, o ne kaip laidavimo teisiniai santykiai, atsirandantys draudimo, o ne laidavimo sutarties pagrindu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-10-611/2022, 18 punktą).
22. Atsižvelgiant į tai, kad laidavimo draudimo teisiniai santykiai kvalifikuotini kaip draudimo teisiniai santykiai, pagrindinė ir tiesioginė laidavimo draudimo funkcija yra perimti ir paskirstyti nuostolių atsiradimo riziką. Sudarius laidavimo draudimo sutartį, draudikė prisiima riziką dėl draudėjo prievolių nevykdymo ir, atsiradus draudžiamajam įvykiui, sumoka draudimo išmoką nuostolius patyrusiam naudos gavėjui. Be pirmiau nurodytos funkcijos, laidavimo draudimu yra užtikrinamas ir netiesioginių draudimo funkcijų įgyvendinimas, aktualiausias iš kurių laidavimo draudimo atveju yra pasitikėjimo draudėjui suteikimo ir lėšų išlaisvinimo funkcijos. Sudaręs laidavimo draudimo sutartį, draudėjas turi galimybę už sąlyginai nedidelę kainą vykdyti savo veiklą nekaupdamas didelių finansinių rezervų, o naudos gavėjas, pasitelkęs draudėją, gali įgyvendinti verslo projektus žinodamas, kad nuostolius, jei jų atsirastų, atlygins draudimo bendrovė (draudikė), kuri dėl jai taikomų veiklos riziką ribojančių normatyvų ir reikalavimų paprastai nesusiduria su mokumo problemomis.
23. Kita vertus, nors pagrindinė laidavimo draudimo funkcija yra paskirstyti nuostolių atsiradimo riziką, kitaip nei, pavyzdžiui, civilinės atsakomybės draudimo atveju, kai draudėjo interesą drausti sudaro siekis išvengti nuostolių, kuriuos jis patirtų, jeigu atlygintų trečiajam asmeniui padarytą žalą (galimus nuostolius už draudėją tokiu atveju prisiima draudikas, kuris, juos atlyginęs, neįgyja atgręžtinio reikalavimo teisės į draudėją), laidavimo draudimo atveju draudimo interesus yra padengti būtent naudos gavėjo ekonominiai nuostoliai, o ne apsaugoti patį draudėją nuo išlaidų. Laidavimo draudimo sutartimi draudikas laiduoja, kad draudėjas, kuris yra įsipareigojęs atsakyti kreditoriui, įvykdys šią savo prievolę, o jeigu prievolės neįvykdytų draudėjas, tai ją įvykdytų laiduotojas (draudikas); šia sutartimi yra užtikrinama, kad naudos gavėjas gautų draudimo išmoką ekonominiams nuostoliams padengti, bet tai nereiškia, kad draudėjas atleidžiamas nuo prievolės įvykdymo (žr. šiuo aspektu Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. lapkričio 17 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-463/2011). Taigi, laidavimo draudimo sutarčiai yra būdinga tai, kad draudėjas, sudarydamas šią sutartį, nesiekia apsaugoti nuo nuostolių pats, tačiau siekia įvykdyti naudos gavėjo reikalavimus – draudėjui pažeidus prievolę naudos gavėjui, draudikas išmoka pastarajam draudimo išmoką ir įgyja teisę reikalauti iš draudėjo grąžinti šią sumą.
24. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad laidavimo draudimo sutartis yra nuostolių draudimo sutartis (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo

Teismo 2011 m. lapkričio 17 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-463/2011). Tai reiškia, kad sudarius laidavimo draudimo sutartį draudiko pareiga sumokėti draudimo išmoką yra, be kita ko, priklausoma nuo to, ar draudimo išmokos siekiančiam subjektui buvo sukurta reali žala ir koks yra šios žalos dydis, nes nuostolių draudimo sutartims yra būdinga tai, kad draudikas įsipareigoja, įvykus draudžiamajam įvykiui, sumokėti draudėjui, naudos gavėjui ar nukentėjusiajam trečiajam asmeniui draudimo išmoką tik tuo atveju, jeigu buvo patirta realių nuostolių, o jo išmokėtos draudimo išmokos dydis turi atitikti dėl draudžiamojo įvykio patirtų nuostolių dydį ir negali jų viršyti.

25. Nagrinėjamu atveju byloje kilo ginčas dėl to, ar atsakovei atsirado pareiga sumokėti ieškovei, kaip naudos gavėjai, draudimo išmoką pagal atsakovės išduotą avansinio mokėjimo laidavimo draudimo raštą. Pirmosios instancijos teismas ieškovės reikalavimą priteisti jai iš atsakovės draudimo išmoką atmetė nustatęs, kad draudėjos veiksmai, su kuriais ieškovė sieja pagrindo sumokėti draudimo išmoką atsiradimą, nesukėlė ieškovei jokios žalos. Apeliacinės instancijos teismas laikėsi priešingos pozicijos ir panaikino pirmosios instancijos teismo sprendimą, konstatavęs, kad šiuo atveju laidavimo draudimo rašte apibrėžtas draudžiamasis įvykis įvyko 2009 m. spalio 9 d., t. y. rangos sutarčiai esant neįvykdytai, o vėlesnis rangos sutarties įvykdymas negali paneigti nuostolių ir draudikės pareigos sumokėti draudimo išmoką.
26. Atsakovė, nesutikdama su šia apeliacinės instancijos teismo išvada, kasaciniame skunde teigia, kad ji padaryta klaidingai aiškinant ir taikant laidavimo draudimą reglamentuojančias teisės aktų nuostatas ir nukrypstant nuo kasacinio teismo praktikoje šiuo klausimu pateiktų išaiškinimų. Teisėjų kolegija šiuos atsakovės argumentus pripažįsta iš esmės teisiškai pagrįstais.
27. Byloje nustatyta, kad ieškovė, veikusi kaip įgyvendinančioji institucija, Elektrėnų savivaldybės administracija, veikusi kaip galutinė paramos gavėja, taip pat UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“ bei tretieji asmenys UAB „Kvėdarsta“ ir UAB „EKO-L“, jungtinės veiklos sutarties pagrindu visos kartu veikusios kaip rangovė, 2008 m. gegužės 13 d. sudarė rangos sutartį. Šia sutartimi rangovė, kurios vardu sudarant rangos sutartį veikė pagrindinė partnerė UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“, įsipareigojo atlikti visus projekto „Elektrėnų–Vievio nuotekų valyklos rekonstrukciją“ darbus ir ištaisyti atsiradusius defektus, o ieškovė įsipareigojo sumokėti rangovei 19 092 822,57 Lt (5 529 663,63 Eur) (be pridėtinės vertės mokesčio), dalį šios sumos apmokėdama Europos Sąjungos Sanglaudos fondo, kitą dalį – valstybės biudžeto lėšomis. Vadovaujantis rangos sutarties nuostatomis, atlikti darbai turėjo būti perduodami dalimis ir rangovei buvo nustatyta galimybė gauti dalinius mokėjimus sutarties vykdymo metu. Be to, rangos sutartyje buvo nustatyta galimybė rangovei gauti 30 proc. sutarties sumos neviršijantį išankstinį mokėjimą, tačiau, siekdamas išvengti galimos rangovei atlikto išankstinio mokėjimo panaudojimo ne pagal paskirtį ir jo negrąžinimo rizikos, šalys rangos sutartyje nustatė sąlygą, kad rangovė, norėdama įgyvendinti šią teisę, turi pateikti nustatytos formos banko garantiją ar draudimo bendrovės išduotą laidavimo raštą.
28. UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“, kuri, kaip minėta, veikė kaip pagrindinė partnerė pagal jungtinės veiklos sutartį, įgyvendindama ankstesniame šios nutarties punkte nurodytą rangovės teisę gauti išankstinį mokėjimą, pateikė ieškovei atsakovės išduotą avansinio mokėjimo laidavimo draudimo raštą. Šiame laidavimo draudimo rašte atsakovė pareiškė, kad užsakovei tinkamai vykdant savo įsipareigojimus, ji suteikia draudėjai jos įsipareigojimų pagal rangos sutarties avanso mokėjimo sąlygas laidavinį. Atsakovė pažymėjo, kad jos atsakomybė pagal šią sutartį yra apribota bendra 6 758 859 Lt (1 957 500,87 Eur) draudimo suma ir kad tuo atveju, jeigu draudėja nevykdys prievolės, ji, neviršydamą paminėtos sumos, atsakys už tiesioginių nuostolių atlyginimą kaip ir draudėja, tačiau neatsakys už netesybų ir palūkanų mokėjimą, taip pat rangos sutarties neįvykdymą dėl nenugalimos jėgos aplinkybių. Laidavimo draudimo rašte atsakovė nurodė, kad draudimo išmoką ji įsipareigoja sumokėti gavusi raštišką ieškovės reikalavimą sumokėti jame nurodytas draudėjos pagal rangos sutartį priklausančias mokėti sumas; tokiam reikalavimui turi būti nurodyta, kurias rangos sutarties sąlygas draudėja pažeidė ir kuriomis sutarties nuostatomis vadovaujantis turi būti išmokėtos užsakovei pagal sutartį priklausančios draudimo išmokos, o kartu su juo turi būti pateikti reikalavimą pagrindžiantys dokumentai.
29. Taigi, išduodama laidavimo draudimo raštą atsakovė įsipareigojo, ieškovei pateikus jai reikalavimą ir jį pagrindžiančius dokumentus, atlyginti ieškovės tiesioginius nuostolius tuo atveju, jeigu rangovė panaudos išankstinį mokėjimą ne pagal paskirtį ir negrąžins jo ieškovei. Atsižvelgiant į tai, tam, kad pagal avansinio mokėjimo laidavimo draudimo raštą atsakovei kiltų pareiga sumokėti ieškovei draudimo išmoką, turėjo būti nustatyta, kad, pirma, draudėja neįvykdė prievolės, kurios įvykdymas buvo užtikrinant laidavimo draudimu (rangovė panaudojo ne pagal paskirtį ir negrąžino ieškovei jos pagal rangos sutartį atlikto išankstinio mokėjimo), antra, toks draudėjos (rangovės) elgesys sukėlė naudos gavėjai (ieškovei) nuostolių. Pažymėtina, kad paprastai avansinio mokėjimo laidavimo draudimo atveju tokios sąlygos atsiranda tuo pačiu metu – jei rangovas, gavęs iš užsakovo avansą, jį visą ar jo dalį panaudoja kitais, su sutarties vykdymu nesusijusiais tikslais ir jo negrąžina užsakovui, pastarasis patiria nuostolių, kurie lygūs ne pagal paskirtį (t. y. ne rangos darbams atlikti) panaudoto išankstinio mokėjimo sumai. Nuostolių atsiradimas šiuo atveju sietinas su tuo, kad užsakovas, atlikęs išankstinį mokėjimą, negauna to rezultato (darbų), kuriam pasiekti šis mokėjimas buvo atliktas.
30. Nagrinėjamu atveju, kaip nustatyta byloje, pagrindinei partnerei UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“ įvykdžius sutartyje nurodytą sąlygą (pateikus laidavimo draudimo raštą), į jos banko sąskaitą buvo pervestas 5 727 846,77 Lt (1 658 899,09 Eur) avansas, tačiau ši suma nebuvo panaudota pagal nurodytą paskirtį ir nebuvo grąžinta ieškovei. Susiklosčius tokioms aplinkybėms, ieškovei atsirado pagrindas s reikalauti iš atsakovės sumokėti jai laidavimo draudimo rašte nurodytą draudimo išmoką, nes rangovė, gautą avansą skyrusi savo poreikiams tenkinti, tinkamai neįvykdė prievolės panaudoti avansą pagal rangos sutartyje nustatytą paskirtį, jo negrąžino ir sukėlė ieškovei, sumokėjusiai avansą ir nesulaukusiai darbų vykdymo, ne pagal paskirtį panaudotos avanso sumos dydžio žalą. Atsižvelgdama į tai, ieškovė kreipėsi į atsakovę su reikalavimu išmokėti jai laidavimo draudimo rašte nurodytą draudimo išmoką, o pastarajai neįvykdžius šio reikalavimo, kreipėsi su ieškiniu į teismą, inicijuodama šią civilinę bylą.
31. Kita vertus, nors ieškovei inicijuojant ginčą teisme egzistavo sąlygos, sudarančios jai pagrindą reikalauti sumokėti draudimo išmoką, bylos nagrinėjimo metu faktinė situacija iš esmės pasikeitė. Šioje nutartyje jau minėta, kad pagal rangos sutartį kaip rangovė veikė trys subjektai, jungtinės veiklos sutarties pagrindu suvieniję savo pajėgumus siekdami bendro tikslo, t. y. UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“ bei tretieji asmenys UAB „Kvėdarsta“ ir UAB „EKO-L“. Sudariusios rangos sutartį visos šios bendrovės kartu prisidė pareigą atlikti joje apibrėžtas rangovės pareigas ir, kaip matyti iš byloje nustatytų aplinkybių, galiausiai tokias savo sutartines prievolės įvykdė. Bylą išnagrinėję teismai nustatė, kad, pašalinus UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“ iš jungtinės veiklos teisinių santykių, likusius rangos sutartyje nurodytus įsipareigojimus įvykdė kitos dvi jungtinės veiklos sutarties pagrindu veikusios partnerės ir 2010 m. gruodžio 30 d. projektas buvo sėkmingai užbaigtas. Ieškovė byloje neįrodinėjo ir bylą nagrinėję teismai nenustatė, kad darbas pagal rangos sutartį užbaigti tretiesiems asmenims UAB „Kvėdarsta“ ir UAB „EKO-L“ ieškovė būtų paskatino išmokėjusi išankstinio mokėjimo sumą, kurią ne pagal paskirtį panaudojo viena iš rangos sutarties pagrindu veikusių jungtinės veiklos partnerių, ar kad ieškovė būtų turėjusi kitų papildomų išlaidų, susijusių su UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“ padarytu pažeidimu. Tai leidžia pripažinti pagrįsta pirmosios instancijos teismo išvada, kad ieškovė nuostolių dėl netinkamo avanso panaudojimo nagrinėjamu atveju nepatyrė.
32. Taigi, nagrinėjamu atveju susiklostė specifinė situacija, kai, nors ieškovei inicijuojant šią civilinę bylą egzistavo aplinkybės, suteikusios jai pagrindą reikalauti sumokėti draudimo išmoką pagal atsakovės išduotą avansinio mokėjimo laidavimo draudimo raštą, iki teismo sprendimo šioje byloje priėmimo tokios aplinkybės (ir kartu ieškovės teisinis suinteresuotumas) išnyko, paaiškėjus, kad žala, kurią turėjo padengti atsakovė, išmokėdama avansinio mokėjimo laidavimo draudimo rašte nurodytą išmoką, iki draudimo išmokos išmokėjimo (priteisimo) buvo pašalinta pačios draudėjos (likusių dviejų jungtinės veiklos partnerių), savo jėgomis atlikusios rangos darbus, kuriems finansuoti buvo atliktas vienos iš partnerių ne pagal paskirtį panaudotas išankstinis mokėjimas (kartu rangovės prievolė grąžinti ieškovei išankstinį mokėjimą pasibaigė). Pažymėtina, kad UAB „Kvėdarsta“, UAB „EKO-L“ ir UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“ tarpusavyje susitarimai ir įsipareigojimai pagal jų sudarytą jungtinės veiklos sutartį, galimas jos pažeidimas ir pan. nepatenka į nagrinėjamo ginčo ribas ir nepaneigia fakto, kad kiekvienos iš šių bendrovių veiksmai rangos ir draudimo sutarčių pagrindu vertintini kaip rangovės (draudėjos) veiksmai.
33. Atsižvelgiant į anksčiau šioje nutartyje pateiktus išaiškinimus, kad laidavimo draudimas – tai nuostolių draudimas, todėl draudiko pareiga

sumokėti draudimo išmoką gali kilti tik tada, kai naudos gavėjas patyrė žalą, o draudimo išmokos dydis negali šios žalos viršyti, nustačius, kad ieškovė žalą nagrinėjama atveju nepatyrė, darytina išvada, kad nagrinėjama atveju ieškovė neįgijo teisės į draudimo išmokos priteisimą, todėl apeliacinės instancijos teismas neturėjo pagrindo panaikinti pirmosios instancijos teismo sprendimo, kuriuo ieškinys buvo atmestas, ir patenkinti ieškovės reikalavimo. Padarydamas priešingą išvadą, apeliacinės instancijos teismas netinkamai aiškino ir taikė laidavimo draudimą reglamentuojančias teisės normas ir nukrypo nuo kasacinio teismo šiuo klausimu formuojamos praktikos.

Dėl draudėjo tyčios, kaip pagrindo draudikui atsisakyti sumokėti laidavimo draudimo išmoką

34. Pirmosios instancijos teismas, netenkindamas ieškovės reikalavimo priteisti jai laidavimo draudimo išmoką, rėmėsi ir tuo, kad šiuo atveju egzistuoja pagrindas pripažinti rangovei atlikto išankstinio mokėjimo panaudojimą ne pagal paskirtį nedraudžiamuoju įvykiu, nes UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“ į jos sąskaitą pervestą išankstinį mokėjimą panaudojo ne pagal rangos sutartyje nurodytą paskirtį tyčia. Apeliacinės instancijos teismas, nesutikdamas su tokia pirmosios instancijos teismo išvada, skundžiamame sprendime nurodė, kad ieškovei, kaip naudos gavėjai, skirtame laidavimo draudimo rašte atsakovė neapibrėžė nedraudžiamųjų įvykių, todėl ieškovei netaikytinos tokios atsakovės ir draudėjos sudarytos sutarties sąlygos. Be to, apeliacinės instancijos teismo vertinimu, išankstinis mokėjimas gali būti panaudotas ne pagal paskirtį iš esmės tik draudėjo ar su juo susijusių asmenų sąmoningais (tyčiais) veiksmais, todėl toks laidavimo draudimo teisinių santykių traktavimas, kokį nagrinėjamoje byloje pateikė atsakovė ir kuriam pritarė pirmosios instancijos teismas, neatitinka laidavimo, kaip prievolių įvykdymo užtikrinimo būdo, esmės ir tikslo.
35. Atsakovė, nesutikdama su šia apeliacinės instancijos teismo išvada, kasaciniame skunde nurodo, kad apeliacinės instancijos teismas netinkamai taikė CK 6.1014 straipsnio 1 dalį, kurioje nustatyta, kad draudikas atleidžiamas nuo draudimo išmokos mokėjimo tuo atveju, jeigu draudimo įvykis atsirado dėl draudėjo, naudos gavėjo ar apdraustojo tyčios. Atsakovės vertinimu, apeliacinės instancijos teismo pateiktas minėtos nuostatos ir Taisyklių aiškinimas prieštarauja draudimo sutarties, kaip rizikos sutarties, esmei.
36. Pasisakydama dėl šių kasacinio skundo argumentų teisėjų kolegija pažymi, kad, kaip pagrįstai nurodo atsakovė, draudimo sutartis pagal savo pobūdį yra rizikos sutartis. Draudėjas, sudarydamas draudimo sutartį, siekia apsaugoti savo ar trečiojo asmens (iei sutartis sudaryta trečiojo asmens naudai) turinius interesus nuo rizikuojančių sukeliamų tam tikrų dvūdžio nuostolių. Nuostolių atsiradimo rizika pagal sutartį perima draudikas, suteikdamas draudimo apsaugą – išpareigojimas mokėti draudimo išmoką įvykus draudžiamajam įvykiui. Tačiau draudimo sutartimi draudimo objektui (draudėjo ar naudos gavėjo turiniams interesams) suteikiama apsauga nėra absoliuti – draudikas prisiima ne visa įmanoma, bet ribota draudimo rizika (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-172/2013). Draudimo apsaugos apimti lemia draudimo objektas, draudžiamųjų įvykių, nedraudžiamųjų įvykių sąrašas ir kitos draudimo sutarties sąlygos. nustatančios draudimo sutarties šalių išpareigojimų turinį, kuris leidžia spresti apie draudiko prisiimtą draudimo rizikos laipsnį (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-426-684/2017, 11 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
37. Kasacinio teismo praktikoje pažymėta, kad draudžiamieji ir nedraudžiamieji įvykiai – tai vienos iš esminių draudimo sutarties sąlygų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. liepos 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-264-611/2019, 19 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką). Teisine prasme draudžiamasis įvykis yra juridinis faktas, t. y. realaus gyvenimo reiškinys, su kuriuo įstatyme yra siejami teisiniai padariniai, konkrečiai – draudiko pareiga išmokėti draudimo išmoką. Savo ruožtu nedraudžiamuoju įvykiu laikytinas atsitikimas, kai įvyksta į draudimo rizikos apibrėžtį patenkančias įvykis, tačiau šalys yra susitarusios, kad dėl konkrečių aplinkybių ir savitų aiškiai draudimo sutartyje nustatytų sąlygų šis įvykis netermina draudiko pareigos išmokėti draudimo išmoką (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-237-403/2022, 29 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką). Nurodytos sąlygos apibrėžia draudiko suteikiamos draudimo apsaugos ribas, todėl draudikui kyla pareiga užtikrinti draudimo sutarties sąlygų teisinį apibrėžtumą ir jų suderinamumą, draudimo taisyklėse pateiktos sąvokos turi būti kiek įmanoma aiškiau atskleistos, konkretizuotos; įtrauktos į sudarytą draudimo sutartį, jos tampa sudėtinė draudimo dalimi (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-237-403/2022, 24 punktą).
38. Atsižvelgiant į tai, kad būtent draudikui yra nustatyta pareiga užtikrinti draudimo sutarties sąlygų aiškumą ir teisinį apibrėžtumą, draudikas, įrodinėdamas, jog pagal draudimo sutarties sąlygas jis neprieštarė tam tikros draudimo rizikos ar prisiėmė tik jos dalį, negali remtis jo paties parengtomis standartinėmis sąlygomis, jeigu jos stokoja aiškumo, neatitinka suderinamumo reikalavimo, neatspindi individualaus atvejo ypatumų. Tuo atveju, jeigu draudikas nustato tokias standartinės sutarties sąlygas arba jas aiškina taip, kad draudėjui nustatytų prievolių apimtį atžvilgiu draudiko prisiimtą draudimo rizikos laipsnį visiškai išnyksta arba tampa toks minimalus, kad iš esmės paneigiamas, tokios sąlygos arba toks jų turinio aiškinimas neatitinka pačios draudimo esmės ir tikslo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-188-381/2023, 37 ir 39 punktai ir juose nurodyta kasacinio teismo praktika), todėl draudikas negali nustatyti tokių sąlygų, kurios paneigtų draudimo prasmę. Esant sutarties standartinių sąlygų (išdėstytų draudimo taisyklėse) ir nestandartinių sąlygų (išdėstytų draudimo liudijime) prieštaravimui, taikytina CK 6.187 straipsnyje nustatyta sutarties sąlygų aiškinimo taisyklė, pagal kurią pirmenybė teikiama nestandartinėms, t. y. individualiai šalių aptartoms, sąlygoms (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-237-403/2022, 38 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
39. Nagrinėjama atveju atsakovė laidavimo draudimo rašte, kuris buvo skirtas ieškovei, kaip naudos gavėjai, nepateikė nedraudžiamųjų įvykių sąrašo. Šiame rašte atsakovė patvirtino, kad ji suteikia draudėjai jos išpareigojimą pagal rangos sutarties sąlygas dėl išankstinio mokėjimo laidavimo ir kad ji išmokės draudimo išmoką tuo atveju, jeigu draudėja neįvykdys šių savo išpareigojimų ar juos įvykdys netinkamai, tačiau nedetalizavo, kokiomis aplinkybėmis susiklosčius jos pareiga sumokėti draudimo išmoką neatsiras. Draudžiamųjų ir nedraudžiamųjų įvykių sampratas atsakovė išsamiau atskleidė Taisyklėse: atsakovė nurodė, kad tuo atveju, jeigu laidavimo draudimo sutartyje nenustatyta kitaip, draudžiamasis įvykis pagal avansinio mokėjimo laidavimo draudimo sutartį yra tada, kai yra nustatoma ir įrodoma draudėjo sutartinė civilinė atsakomybė dėl draudėjo užsakovo negrąžinto avansinio mokėjimo (kuris buvo gautas pagal sutartį, sudarytą su užsakovu), kai jis buvo panaudotas ne pagal sutartyje nurodytą paskirtį; atsakovė taip pat nurodė, kad nedraudžiamaisiais įvykiais yra laikomi visi Taisyklių 12 skyriuje išvardyti draudžiamieji įvykiai, jeigu juos nusikalstamais veiksmais ar tyčia sąlygojo ar sukėlė draudėjas ir (arba) su juo susiję asmenys. Vis dėlto net ir Taisyklėse atsakovė nedetalizavo, kaip ši bendra nuostata dėl įvykių pripažinimo nedraudžiamaisiais esant draudėjo ar su juo susijusių asmenų tyčiai, iš esmės atitinkanti jos kasaciniame skunde nurodytą CK 6.1014 straipsnio 1 dalyje nustatytą taisyklę, kad draudikas yra atleidžiamas nuo pareigos mokėti draudimo išmoką tuo atveju, jeigu draudžiamasis įvykis įvyko dėl draudėjo, apdraustojo ar naudos gavėjo tyčios, turėtų būti taikoma tada, kai atsakovė išduoda būtent avansinio apmokėjimo laidavimo draudimo raštą.
40. Tiek atsakovė, tiek ir jos pozicijai pritaręs pirmosios instancijos teismas, aiškindami šią nuostatą, vertino, kad įvykis pripažįstamas nedraudžiamuoju, kai draudėjas ar su juo susiję asmenys tyčia panaudoja avansą ne pagal sutartyje nurodytą paskirtį. Tačiau apeliacinės instancijos teismas šiuo aspektu pagrįstai nurodė, kad avansas iš esmės visais atvejais gali būti panaudojamas ne pagal paskirtį tik dėl draudėjo ar su juo susijusių asmenų tyčinių veiksmų. Taigi, toks aiškinimas neleistinai paneigtų avansinio mokėjimo laidavimo draudimo prasmę, be to, jis neatitinka ir atsakovės laidavimo draudimo raštu ieškovei suteiktos draudimo apsaugos turinio.
41. Kaip minėta, atsakovė, išdavusi avansinio mokėjimo laidavimo draudimo raštą, kaip draudžiamąjį įvykį nurodė situaciją, kai rangovė, ne pagal rangos sutartyje nurodytą paskirtį panaudojusi jai išmokėtą avansą, jo negrąžina ieškovei. Tai reiškia, kad laidavimo draudimo raštu buvo siekiama apsaugoti ieškovę būtent nuo avanso negrąžinimo rizikos tuo atveju, jeigu jis bus panaudotas ne pagal paskirtį. Todėl sprendžiant, ar draudžiamąjį įvykį sudaranti aplinkybė buvo nulemtos draudėjo ir (ar) su juo susijusių asmenų tyčios, esminę reikšmę turi ne tai, ar avanso

suma buvo tyčia panaudota ne pagal paskirtį, o tai, ar ne pagal paskirtį panaudota avanso suma buvo tyčia negrąžinta ieškovei. Nagrinėjamoje byloje nenustatyta, kad avanso negrąžinimą ieškovei būtų lėmę rangovės ar su ja susijusių asmenų tyčiniai veiksmai. Iš teismų sprendimuose nurodytų aplinkybių ir Lietuvos teismų informacinėje sistemoje LITEKO esančių duomenų matyti, kad pagrindinei partnerei pagal rangos sutartį UAB „Kruonio hidroakumulacinės elektrinės statyba“, kuri faktiškai disponavo rangovei perduota išankstinio mokėjimo suma, buvo iškelta bankroto byla ir ši bendrovė buvo pripažinta pasibaigusia, todėl avanso negrąžinimas galėjo būti nulemtas šių aplinkybių.

Dėl bylos procesinės baigties ir bylinėjimosi išlaidų

42. Teisėjų kolegija, apibendrinama išdėstytas aplinkybes ir argumentus, konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismas netinkamai aiškino ir taikė laidavimo draudimo teisinius santykius reglamentuojančias teisės normas ir kasacinio teismo praktikoje pateiktus išaiškinimus dėl šių normų taikymo, todėl nepagrįstai patenkino ieškovės reikalavimą priteisti jai iš atsakovės draudimo išmoką pagal avansinio mokėjimo laidavimo draudimo raštą, nepaisydamas byloje nustatytos aplinkybės, kad ieškovė nėra patyrusi jokios žalos. Priešingai nei apeliacinės instancijos teismas, pirmosios instancijos teismas tinkamai aiškino teisės aktų nuostatas ir pagrįstai pripažino, kad, nepatyrusi žalos, ieškovė neįgyjo teisės į draudimo išmoką pagal laidavimo draudimo raštą. Nors pirmosios instancijos teismas sprendime padarė nepagrįstą išvadą, kad ieškovė neturi teisės reikalauti draudimo išmokos dar ir dėl to, kad jos nurodytas įvykis pagal Taisyklės patenka į nedraudžiamųjų įvykių sąrašą, ši pirmosios instancijos teismo klaida neturėjo įtakos galutinės teismo išvados pagrįstumui, todėl, panaikinus skundžiamą apeliacinės instancijos teismo sprendimą, paliekamas galioti pirmosios instancijos teismo sprendimas, kaip iš esmės teisėtas ir pagrįstas.
43. Kasaciniame skunde atsakovė taip pat nurodė argumentus, kad apeliacinės instancijos teismas netinkamai taikė procesines palūkanas reglamentuojančias teisės normas ir nenagrinėjo jos prašymo taikyti ieškinio senaties terminą reikalavimui priteisti procesines palūkanas. Tačiau, panaikinus apeliacinės instancijos teismo sprendimą dėl pirmiau nurodytų pažeidimų, susijusių su ginčo esme, klausimo, ar apeliacinės instancijos teismas tinkamai išsprendė išvestinį reikalavimą priteisti procesines palūkanas, nagrinėjimas nesukels atsakovei jokių teisinių padarinių, todėl šių kasacinio skundo argumentų teisėjų kolegija išsamiau nenagrinėja.
44. Panaikinus apeliacinės instancijos teismo sprendimą ir palikusi galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą, teisėjų kolegija perskirsto šalių apeliacinės instancijos teisme patirtas bylinėjimosi išlaidas (CPK 93 straipsnio 5 dalis). Teisėjų kolegija taip pat paskirsto dalyvaujančių byloje asmenų kasaciniame teisme patirtas išlaidas (CPK 93 straipsnio 1 dalis).
45. Atsižvelgiant į tai, kad išnagrinėjus bylą kasacine tvarka buvo panaikintas ieškovei palankus apeliacinės instancijos teismo sprendimas ir buvo paliktas galioti pirmosios instancijos teismo sprendimas, kuriuo ieškinyje atmetas, ieškovės apeliacinės instancijos ir kasaciniame teisme patirtos bylinėjimosi išlaidos nėra atlyginamos. Trečiasis asmuo UAB „EKO-L“, teikdama atsiliepimą į kasacinį skundą, prašė priteisti iš atsakovės 1500 Eur bylinėjimosi išlaidoms, patirtoms rengiant šį procesinį dokumentą, atlyginti, tačiau trečiasis asmuo nagrinėjamoje byloje sutiko su ieškovės pareikštais reikalavimais ir prašė netenkinti kasacinio skundo, todėl šios trečiojo asmens patirtos bylinėjimosi išlaidos taip pat nėra atlyginamos. Patenkinus kasacinį skundą, teisę į bylinėjimosi išlaidų, patirtų apeliacinės instancijos ir kasaciniame teisme, atlyginimą įgyjo atsakovė.
46. Nagrinėjant bylą apeliacinės instancijos teisme atsakovė prašė teismo priteisti jai iš ieškovės 3593,70 Eur bylinėjimosi išlaidoms atlyginti. Grįsdama šį prašymą atsakovė pateikė teismui 2022 m. rugsėjo 30 d. ir 2022 m. lapkričio 30 d. sąskaitas ir suteiktų teisinių paslaugų ataskaitas, taip pat 2022 m. gruodžio 22 d. mokėjimo nurodymą. Vadovaujantis Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalaus dydžio, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. 1R-85, (toliau – Rekomendacijos) 7 ir 8.11 punktais, apskaičiuojant didžiausią už atsiliepimo į apeliacinį skundą parengimą priteistiną sumą yra taikomas 1,3 koeficientas, kurio pagrindu inamas Lietuvos statistikos departamento skelbiamas už praėjusio ketvirčio vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis šalies ūkyje (be individualių įmonių). Šiuo atveju taikytinas 2022 m. antrąjį ketvirtį galiojęs vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis šalies ūkyje, sudaręs 1780,50 Eur, todėl didžiausia už atsiliepimo į apeliacinį skundą parengimą priteistina suma sudaro 2314,65 Eur (1780,50 Eur x 1,3). Atsakovės prašoma priteisti 3593,70 Eur suma žymiai viršija Rekomendacijų pagrindu apskaičiuotą didžiausią priteistiną sumą, todėl ši suma mažintina, priteisiant atsakovei iš ieškovės Rekomendacijų pagrindu apskaičiuotus 2314,65 Eur bylinėjimosi išlaidoms, patirtoms apeliacinės instancijos teisme, atlyginti.
47. Nagrinėjant bylą kasaciniame teisme atsakovė pateikė prašymą priteisti jai 5347,96 Eur bylinėjimosi išlaidoms atlyginti; šias išlaidas atsakovė grindžia 2023 m. kovo 31 d. sąskaita ir suteiktų teisinių paslaugų ataskaita bei 2023 m. balandžio 18 d. mokėjimo nurodymu. Tačiau atsakovės už kasacinio skundo parengimą prašoma priteisti suma taip pat viršija didžiausią Rekomendacijų pagrindu už tokio pobūdžio procesinio dokumento parengimą galimą priteisti sumą. Apskaičiuojant atsakovei priteistiną sumą šiuo atveju taikytinas Rekomendacijų 8.13 punkte nustatytas 2,2 koeficientas, kurio pagrindu inamas Lietuvos statistikos departamento skelbiamas 2022 m. trečiojo ketvirčio vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis šalies ūkyje (be individualių įmonių), sudaręs 1799 Eur, todėl didžiausia už kasacinio skundo parengimą priteistina suma sudaro 3957,80 Eur (1799 Eur x 2,2). Ši Rekomendacijų pagrindu apskaičiuota suma priteistina atsakovei iš ieškovės. Teikdama kasacinį skundą atsakovė sumokėjo 5866 Eur žyminio mokesčio. Patenkinus atsakovės reikalavimus, jis taip pat priteisiamas iš ieškovės. Bendra atsakovei iš ieškovės už bylos nagrinėjimą kasaciniame teisme priteistina suma sudaro 9823,80 Eur (3957,80 Eur + 5866 Eur).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 3 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2023 m. vasario 28 d. sprendimą ir palikti galioti Vilniaus apygardos teismo 2022 m. rugsėjo 22 d. sprendimą.

Priteisti atsakovei akcinei draudimo bendrovei „Gjensidige“ (j. a. k. 110057869) iš ieškovės Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūros (j. a. k. 288779560) 2314,65 Eur (du tūkstančius tris šimtus keturiolika Eur 65 ct) bylinėjimosi išlaidoms, patirtoms nagrinėjant bylą apeliacinės instancijos teisme, atlyginti ir 9823,80 Eur (devynis tūkstančius aštuonis šimtus dvidešimt tris Eur 80 ct) bylinėjimosi išlaidoms, patirtoms kasaciniame teisme, atlyginti.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Goda Ambrasaitė-Balynienė

Donatas Šernas

Dalia Vasarienė